

JHUMPA LAHIRI

Začasna zadeva

Na obvestilu je pisalo, da gre za začasno zadevo: pet dni zapored jim bodo vsak večer ob osmih za eno uro izklopili elektriko. Zadnji snežni vihar je poškodoval električno napeljavo, in električarji bodo izkoristili mirnejše večere za popravila. Brez elektrike bodo le hiše na mirni, z drevesi obrobljeni ulici nedaleč od vrste trgovin z opečnato fasado in tramvajske postaje, kjer sta Šoba in Šukumar živela tri leta.

“Lepo od njih, da so nas opozorili,” je nerada priznala Šoba, potem ko je, bolj zaradi sebe kot Šukumarja, prebrala obvestilo na glas. Pustila je, da ji je naramnica usnjene aktovke, polne spisov, zdrsnila z ramena, in na poti v kuhinjo odložila torbo na hodniku. V temno modrem dežnem plašču iz poplina, sivih športnih hlačah in belih teniskah je bila pri triintridesetih videti kot tip ženske, za katerega je nekoč trdila, da mu ne bo nikoli podobna.

Prišla je s telovadbe. Šminka v barvi brusnic je bila opazna samo še na robovih ustnic in od črte pod spodnjim robom oči so ostale le še oglene lise. Takšna je bila videti v jutrih po zabavi ali po noči, prečuti v baru, je pomislil Šukumar, ko je bila prelena, da bi si umila obraz, in si je želela le, da mu pade v objem. Ne da bi ga pogledala, je odvrгла snop pošte na mizo. Z očmi je bila še vedno prikovana na obvestilo v drugi roki. “Tako stvar bi morali opraviti podnevi.”

“Ko sem tu, hočeš reči,” je rekel Šukumar. S stekleno pokrovko je pokril lonec z jagnjetino, tako da je uhajalo kar se da malo pare. Že od januarja je bil doma in je poskušal končati zaključna poglavja svoje diplome o kmečkih uporih v Indiji. “Kdaj začnejo popravljati?”

“Tu piše, da devetnajstega marca. Je to danes?” Šoba je stopila do uokvirjene plutovinaste deske, ki je visela na steni blizu hladilnika in na kateri ni bilo ničesar, razen koledarja z vzorci tapet Williama Morissa. Pogledala ga je, kot da ga vidi prvič, in pozorno preučila tapetni vzorec na zgornji polovici koledarja, potem pa spustila pogled na oštevilčeno mrežo. Koledar jima je kot darilo za

božič poslal prijatelj, čeprav Šoba in Šukumar tistega leta božiča nista praznovala.

"Danes," je Šoba naznanila. "Mimogrede, naslednji petek imaš zobozdravnika."

Z jezikom si je obliznil prednjo stran zob; zjutraj si jih je pozabil umiti. Ni bilo prvič. Že ves dan sploh ni stopil iz hiše, pa tudi prejšnji dan ne. Pogosteje ko je Šoba ostajala zunaj, pogosteje ko je pristajala na nadure in prevzemala dodatne projekte, bolj si je želel ostati doma in ni stopil niti po pošto niti po sadje ali vino v trgovine poleg tramvajske postaje.

Pred šestimi meseci, septembra, ko je Šoba morala v porodnišnico tri tedne pred določenim rokom, je bil Šukumar na akademskem simpoziju v Baltimoru. Čeprav sam ni hotel na simpozij, je Šoba vztrajala, da gre; pomembno je bilo, da naveže stike, saj se bo naslednje leto znašel na trgu delovne sile. Rekla mu je, da ima številko njegovega telefona v hotelu ter kopijo urnika predavanj in številke letov, poleg tega pa se je zmenila z Gillian, da jo bo peljala v bolnišnico, če bi se kaj zgodilo. Ko ga je tistega jutra taksi odpeljal na letališče in mu je Šoba mahala v slovo, ji je roka počivala na goratem trebuhu, kot da gre za povsem običajen del njenega telesa.

Vsakič ko je pomislil na trenutek, ko je zadnjič videl Šobo nosečo, se je najbolj spominjal taksija, rdečega karavana z modrim napisom. V primerjavi z njunim avtomobilom je bil prostoren. Navkljub metru osemdeset višine in rokam, prevelikim, da bi jih lahko udobno stisnil v hlačni žep, se je na zadnjem sedelu počutil kakor palček. Ko je taksi hitel po Beacon Streetu, si je zamišljal dan, ko bosta morda tudi sama potrebovala karavana, da bosta lahko peljala otroke v glasbeno šolo ali k zobozdravniku. Predstavljal si je, kako drži volan, Šoba pa se obrača, da bi dala otrokom sok v tetrapaku. Te podobe starševstva so ga nekoč morale, saj so le povečale nezadovoljstvo, da je pri petintridesetih še vedno študent. Toda tistega zgodnjejesenskega jutra, ko je na drevesih še vedno viselo težko broneno listje, se jih je prvič razveselil.

Nekdo od osebja ga je nekako le našel v zelo podobnih si kongresnih dvorana in mu predal kos trdega pisalnega papirja. Na njem je bila zgolj telefonska številka, toda Šukumar je vedel, da gre za številko porodnišnice. Ko se je vrnil v Boston, je bilo že vsega konec. Otrok se je rodil mrtev. Šoba je spala v postelji v zasebni sobi, ki je bila tako majhna, da je komajda stal poleg nje, v krilu bolnišnice, ki jim ga kot bodočim staršem niso pokazali. Njena posteljica je oslabela in morali so ji narediti carski rez, toda bilo je prepozno. Zdravnik mu je razložil, da se take stvari pač dogajajo. Poklonil mu je smehljaj, kar se da prijazen smehljaj, ki ga lahko nameniš komu, ki ga poznaš le po poklicni dolžnosti. V nekaj tednih bo Šoba spet pokonci. Nič ne kaže, da ne bi mogla imeti več otrok.

Ko se je Šukumar te dni zbudil, Šobe ni bilo več doma. Po navadi je odprl oči, zagledal njene dolge, črne lase, ki so ostali na blazini, in začel razmišljati, kako srka že tretjo kavo v pisarni v središču mesta, kjer išče tipografske napake v učbenikih in jih s kopico barvnih svinčnikov označuje po pravilu, ki mu ga je bila nekoč razložila. Obljubila mu je, da bo to storila tudi za njegovo diplomsko

nalogo, ko bo končana. Zavidal ji je njeno delo, tako posebno in tako drugačno od njegovega, veliko teže opredeljivega. Sam je bil zgolj povprečen študent, ki je imel sposobnost absorbiranja podrobnosti, ne da bi zbudile njegovo radovednost. Do septembra je pridno, če ne celo predano, študiral, povzemal poglavja, si zapisoval izvlečke v pisalni blok iz rumenega črtastega papirja. Sedaj pa je največkrat poležaval v postelji, dokler se ni zdolgočasil, in strmel v svojo polovico omare, ki jo je Šoba vedno pustila rahlo odprto, v tvidaste suknjiče in hlače iz rebrastega žameta, poravnane v vrsto, ki mu jih ta semester, ko ni poučeval, ni bilo treba obleči. Ko je otrok umrl, je bilo prepozno, da bi se ognil učiteljskih dolžnosti. Toda njegov svetovalec je uredil, da je imel v letnem semestru čas zase. Šukumar je študiral že šesto leto. "Ta semester in poletje bi ti morala prinesiti nov zagon," mu je rekel svetovalec. "Do prihodnjega septembra bi moral stvari pripeljati do konca."

Toda Šukumarja ni nič priganjalo. Namesto tega je pomislil, kako sta s Šobo postala mojstra v izogibanju drug drugega v hiši s tremi spalnicami in kako preživljata vsak v svojem nadstropju čim več časa. Pomislil je, da se ni nič več veselil koncev tedna, ko je Šoba ure in ure presedela na kavču, z barvnimi svinčniki in spisi v rokah, zaradi česar se je bal, da je poslušanje plošč v lastni hiši morda nevljudno. Pomislil je, koliko časa že ga ni pogledala v oči in se mu nasmehnila ali pa zašepetala njegovo ime ob tistih redkih priložnostih, ko sta pred spanjem še segla drug po drugem.

Na začetku je še verjel, da bo minilo, da se bosta s Šobo nekako le izvlekla. Imela je komaj triintrideset let. Bila je močna, spet pokonci. Pa ni pomagalo. Pogosto je že skoraj napočil čas za kosilo, ko se je Šukumar končno le spravil iz postelje, se spustil v pritličje, segel po kavni ročki in si nalil kavo, ki jo je Šoba skupaj s svojo prazno skodelico pustila na kuhinjski polici.

Šukumar je v rokah stisnil čebulne lupine in jih vrgel v kanto za smeti, povrh prog maščobe, odrezanih od jagenjčka. Pomivalno korito je napolnil z vodo, v njem namočil nož in rezalno desko in si v konice prstov vtrl pol limone, da bi odstranil vonj po česnu; trik, ki se ga je naučil od Šobe. Bilo je pol osmih. Skozi okno je bilo nebo videti kakor mehka črna smola. Različno veliki kupi snega so še vedno obrobljali pločnike, čeprav je bilo že dovolj toplo, da kapa ali rokavice niso bile več potrebne. V zadnjem snežnem viharju je zapadlo skoraj meter snega, tako da je bilo treba teden dni hoditi v gosjem redu skozi ozke snežne jarkove. Šukumar je imel tako teden dni opravičilo, da se ni premaknil iz hiše. A jarki so se zdaj širili in voda je enakomerno odtekala v jaške v pločniku.

"Jagenjček pred osmo ne bo končan," je rekel Šukumar. "Morda bova morala jesti v temi."

"Lahko si prižgeva sveče," je predlagala Šoba. Razpustila si je lase, podnevi spete v figo na tilniku, in se znebila tenisk, ne da bi jih odvezala. "Grem se stuširati, dokler je še električna," je rekla in se namenila proti stopnicam. "Spodaj me dobiš."

Šukumar je torbo in teniske prestavil k hladilniku. Prej ni bila takšna. Plašč je obesila na obešalnik, teniske spravila v omaro, račune plačala takoj, ko so prišli. Sedaj pa se je obnašala, kot da bi bila v hotelu. Nič več je ni motilo, da se rumeni katunasti naslanjač v dnevni sobi ne ujema z modro-rjavo turško preprogo. V zaprti verandi na zadnji strani hiše je na pletenem stolu še vedno počivala nagubana bela torba, polna čipk, iz katerih je Šoba nekoč nameravala narediti zavese.

Medtem ko se je prhala, je Šukumar šel v kopalnico v nadstropju niže in v škatlici pod umivalnikom našel novo zobno ščetko. S slabimi, trdimi ščetinami si je ranil dlesni in izpljunil nekaj krvi v umivalnik. Rezervna ščetka je bila le ena od mnogih, spravljenih v metalni škatli. Šoba jih je nekoč kupila na razprodaji, da bi jih imela na zalogi, če bi se kak obiskovalec v zadnjem trenutku odločil prespati.

To je bilo čisto njej podobno. Bila je tip človeka, ki se je na presenečenja, prijetna ali neprijetna, pripravil. Če je našla krilo ali torbico, ki ji je bila všeč, je kupila dva primerka. Denar, ki ga je zaslužila z dodatnim delom, je hranila na posebnem bančnem računu, odprtem na svoje ime. Ni ga motilo. Njegovo mamó je očetova smrt povsem sesula; zapustila je hišo, v kateri je odrasel, in se vrnila v Kalkuto, Šukumarju pa pustila, da uredi vse potrebno. Všeč mu je bilo, da je Šoba drugačna. Njena sposobnost razmišljanja vnaprej ga je osupnila. Kadar je nakupovala ona, so bile v shrambi vedno rezervne steklenice oljčnega in koruznega olja, odvisno od tega, ali sta kuhala italijansko ali indijsko hrano. Na zalogi sta imela neštete škatlice testenin vseh oblik in barv, vrečke basmati riža, cele kose jagenjkov in kozličkov, kupljenih pri muslimanskih mesarjih na Haymarketu, narezanih in zmrznjenih v številnih plastičnih vrečkah. Vsako drugo soboto sta se motala po labirintu stojnic, ki jih je Šukumar sčasoma poznal na pamet. Z nevero je opazoval, kako kar naprej kupuje hrano, in se vlekel za njo s platnenimi vrečkami v rokah, Šoba pa se je prerivala skozi množico in se pod dopoldanskim soncem prepirala s fantiči, ki jim je tu in tam manjkal kak zob, čeprav se še brili niso, in so v rokah vrteli rjave papirnate vrečke, napolnjene z artičokami, slivami, ingverjevimi koreninicami in sladkim krompirjem, jih spustili na tehtnice, nato pa drugo za drugo podali Šobi. Tudi med nosečnostjo je prerivanje ni motilo. Bila je visoka in širokih ramen, njeni boki so bili ustvarjeni za rojevanje otrok, ji je zagotovil ginekolog. Med vožnjo domov, ko se je avto vil po Charles Streetu, sta se ves čas čudila, koliko hrane sta kupila.

Nikoli se ni pokvarila. Ko so ju nenapovedano obiskali prijatelji, je Šoba iz zmrznjene in vložene hrane, ne iz poceni stvari v konzervah, temveč iz pekoče zelenjave, ki jo je sama marinirala z rožmarinom, in iz začinenega sadja in zelenjave, ki ju je skuhala ob nedeljah, ko je mešala vrele lonce s paradižnikom in suhimi slivami, na hitro pripravila jedi, za katere se je zdelo, da jih je pripravljala vsaj pol dneva. Kuhinjske police so obrobjali hermetično zaprti kozarci za vlaganje, polepljeni z nalepkami in nakopičeni v neštete piramide;

bilo jih je dovolj še za njune vnuke, sta se strinjala. Do zdaj sta jih že vse izpraznila. Šukumar je počasi praznil zaloge, ko je dan za dnem kuhal za oba, odmerjal polne skodelice riža, odtajeval vrečke mesa. Vsako popoldne je brskal po njenih kuharskih knjigah in sledil s svinčnikom dopisanim navodilom, naj uporabi dve čajni žlički zmletih koriandrovih semen namesto ene ali rdečo lečo namesto rumene. Vsak recept je bil datiran; dopisan je bil dan, ko sta jed prvič jedla skupaj. Drugi april – cvetača z janežem. Štirinajsti januar – piščanec z mandeljni in rozinami. Ni se spominjal, da bi te jedi kdaj poskusil, pa vendar so bile tam, zabeležene z njeno lepo korektorsko pisavo. Šukumar je užival pri njihovi pripravi. Kuhanje je bilo vsaj ena stvar, ki mu je dajala občutek, da kaj naredi. Vedel je, da bi Šoba, če ne bi bilo njega, za večerjo pojedla le skodelico žita.

Nocoj, ko ne bo elektrike, bosta morala jesti skupaj. Že mesece sta jedla vsak zase; Šukumar je krožnik nesel v kabinet in pustil, da se je hrana na mizi ohladila, nato pa jo je, ne da bi se ustavil, začel nalagati v usta, medtem ko je Šoba večerjala v dnevni sobi in gledala razvedrilne igre ali pa, založena z arzenalom barvnih svinčnikov, opravljala korekture.

V določenem trenutku je prišla do njega. Ko je slišal, da se približuje, je odložil roman in začel tipkati. Navadno mu je položila roke na ramena in se skupaj z njim zastrmela v modro žarenje računalniškega ekrana. "Nikar se ne muči preveč," mu je rekla po minuti ali dveh in se nato odpravila v posteljo. Čeprav je to bil edini trenutek v dnevu, ko je stopila do njega, se ga je začel bati. Vedel je, da počne nekaj, v kar se je prisilila. Ogledovala si je stene sobe, ki sta jih prejšnje poletje skupaj okrasila z račkami, ki korakajo v gosjem redu, in z zajčki, ki igrajo na trobente in bobne. Pred koncem avgusta sta pod okno postavila posteljico iz češnjevine, belo mizico za previjanje z ročaji v barvi mete in gugalni stol s kockastimi blazinami. Šukumar je vse razstavil in z lopatico postrgal zajčke in račke z zidov, preden je pripeljal Šobo iz bolnišnice. Ni vedel, zakaj ga soba ni preganjala, tako kot je Šobo. Ko je januarja nehal delati v svojem kotičku v knjižnici, si je pisalno mizo namenoma postavil v ta prostor, delno, ker ga je soba pomirjala, delno, ker se je je Šoba izogibala.

Šukumar se je vrnil v kuhinjo in začel odpirati predale. Med škarjami, stepalniki in tolkači, med možnarjem in batom, ki ju je Šoba kupila na bazarju v Kalkuti in ju uporabljala za drobljenje strokov česna in plodov kardamoma, ko je še kuhala, je poskušal najti svečo. Našel je žepno svetilko, v kateri pa ni bilo baterij, in napol prazno škatlico svečk za rojstni dan. Lanskega maja mu je Šoba pripravila presenečenje, zabavo za rojstni dan. Sto dvajset ljudi se je natlačilo v hišo, vsi prijatelji in prijatelji prijateljev, ki sta se jih sedaj načrtno izogibala. Steklenice mladega portugalskega vina so gnezdile med ledom v kopalni kadi. Šoba je bila v petem mesecu nosečnosti in je iz kozarca za martini pila ingverjevo pivo. Spekla je vaniljevo torto z jajčno kremo in sladkorno peno. Vso noč, ko sta hodila od gosta do gosta, so ostali Šukumarjevi dolgi prsti prepleteni z njenimi.

Po septembru ju je obiskala le Šobina mama. Pripotovala je iz Arizone po Šobini vrnitvi iz bolnišnice in ostala dva meseca. Vsak večer jima je skuhala večerjo, sama je hodila po nakupih, oprala jima je perilo in ga spravila v omare. Bila je verna ženska. Na nočno omarico si je postavila oltarček, uokvirjeno sliko boginje prijaznega obraza in krožniček s cvetnimi listi ognjiča, in dvakrat na dan prosila, da ji prihodnost nakloni zdrave vnuke. Do Šukumarja je bila vljudna, ne pa tudi prijazna. Njegove puloverje je zlagala s spretnostjo, ki se je je priučila na delu v veleblagovnici. Prišla mu je manjkajoči gumb na plašču in mu spletla belo-rjav šal, ki mu ga je dala brez kakršnih koli ceremonij, kot da bi mu bil ravno padel iz rok, ne da bi sam opazil. Nikoli se ni z njim pogovarjala o Šobi; ko ji je nekoč omenil otrokovo smrt, je dvignila pogled iznad pletenja in mu rekla: "Pa saj sploh nisi bil zraven."

Začudeno je ugotovil, da v hiši nista imela pravih sveč. Da se Šoba ni pripravila za tako običajno nevšečnost. Pogledal je, kam bi lahko postavil svečke za rojstni dan, in se odločil, da jih namesti v cvetlični lonček z bršljanom, ki je običajno stal na okenski polici nad umivalnikom. Čeprav je rastlina stala le nekaj centimetrov od pipe, je bila zemlja tako suha, da jo je moral zaliti, preden je vanjo lahko zarinil svečke. S kuhinjske mize je odrinil kupe pošte in neprebrane knjige iz knjižnice. Spomnil se je njunih prvih skupnih obedov v hiši, ko sta bila zaradi poroke in skupnega življenja še tako razburjena, da sta kot brez pameti kar segala drug po drugem, veliko bolj željna ljubljenja kot hrane. Namestil je dva izvezena namizna podstavka, poročno darilo strica iz Lucknowa, ter krožnike in kozarce, ki sta jih običajno hranila za goste. Bršljan je postavil na sredino, belo obrobljene zvezdne liste je obkrožalo deset svečk. Prižgal je radio z digitalno uro in naravnal na postajo, ki je predvajala džez.

"Kaj pa je vse to?" mu je rekla Šoba, ko se mu je pridružila. Lase je imela ovite v debelo belo brisačo. Odvila je brisačo, jo odložila na stol in pustila, da so se ji vlažni in dolgi lasje usuli po hrbtu. S prsti si jih je razpletala, ko se je odsotno bližala pečici. Oblečena je bila v čisto trenirko, majico s kratkimi rokavi in staro flanelasto haljo. Njen trebuh je bil spet raven, ozek pas se je razširil v boke, haljin trak je zavozlala v ohlapen vozle.

Ura je bila skoraj osem. Šukumar je na mizo postavil riž, lečo, ki je ostala še od prejšnjega večera, pa je dal v mikrovalovno pečico in odtipkal številke na merilniku časa.

"Naredil si rogan džoš," je ugotovila Šoba, ko je skozi stekleno pokrovko zagledala živobarvno dušeno jed iz paprike in mesa.

Šukumar je vzel ven kos jagenjčka in ga hitro stisnil med prsti, da se ne bi opekel. Večji kos je prebodel z žlico za serviranje, da bi se prepričal, ali se meso zlahka odstrani od kosti. "Pripravljen je," je naznanil.

Mikrovalovna pečica je ravno zapiskala, ko so ugasnile luči in je glasba utihnila.

"Odlično se ti je izšlo," mu je rekla Šoba.

"Vse, kar sem lahko našel, so bile svečke za rojstni dan." Prižgal je svečke okoli bršljana, ostale pa je skupaj s snopom vžigalic pustil ob krožniku.

“Nič hudega,” mu je odvrnila in se s prstom sprehodila po pečlju kozarca za vino. “Prav simpatično je videti.”

Bila sta v mraku. Vedel je, kako sedi: pomaknjena malce naprej, z gležnji, prekrižanimi na najnižji prečki, z levim komolcem, naslonjenim na mizo. Ko je iskal sveče, je v zaboji, za katerega je mislil, da je prazen, odkril steklenico vina. S koleni je objemal steklenico, medtem ko je vrtel odčepnik. Bal se je, da bi polil, zato je prijel kozarca in ju držal blizu naročja, ko je natakal. Postregla sta si, z vilicami premešala riž, se od strani pogledovala, ko sta odstranjevala lovorove liste in nageljnovе žbice. Vsakih nekaj minut je Šukumar prižgal nove svečke in jih potisnil v zemljo v cvetličnem lončku.

“Kot v Indiji,” je rekla Šoba, ko ga je opazovala, kako skrbi za provizorični svečnik. “Včasih po več ur ni toka. Nekoč sem se morala udeležiti riževega obreda, ki je od začetka do konca potekal v temi. Otrok se je kar naprej jokal. Najbrž je bilo zelo vroče.”

Njun otrok ni nikoli jokal, je pomislil Šukumar. Njun otrok ne bo nikoli doživel riževega obreda, čeprav je Šoba že pripravila seznam povabljenih in se odločila, katerega od treh bratov bo prosila, da otroka nahrani s prvo žličko trdne hrane pri šestih mesecih, če bo fantek, in sedmih, če bo punčka.

“Ti je vroče?” jo je vprašal. Plameneči lonček z bršljanom je odrinil na drugo stran mize, bliže kupom knjig in pošte, tako da sta še težje videla drug drugega. Kar naenkrat ga je ujezilo, da se ne more pobrati v zgornje nadstropje in sesti pred računalnik.

“Ne. Zelo dobro je,” je rekla in z vilico potrkala po krožniku. “Res je dobro.”

Ponovno ji je napolnil kozarec z vinom. Zahvalila se mu je.

Prej se nista obnašala tako. Sedaj se je moral truditi, da je rekel kaj, kar jo je zanimalo, kaj, kar jo je prisililo, da dvigne pogled iznad krožnika ali spisov, ki jih je korigirala. Nazadnje se je vdal in se ni več trudil biti zabaven. Navadil se je na tišino.

“Spomnim se pomanjkanja elektrike, ko smo bili pri babici. Vsak je moral kaj povedati,” je nadaljevala Šoba. Komajda je še razločil njen obraz, toda po tonu glasu je vedel, da je zožila oči, kot da bi skušala pogled osredotočiti na kak oddaljeni predmet. Navada pač.

“Kaj, na primer?”

“Kaj pa vem. Kako pesmico. Kak vic. Kako stvar o svetu. Ne vem zakaj, ampak moji sorodniki so vedno hoteli, da jim povem imena prijateljev iz Amerike. Pojma nimam, zakaj jih je to tako zanimalo. Ko sem zadnjič videla teto, me je vprašala po štirih puncah, s katerimi sem hodila v osnovno šolo v Tucsonu. Komaj se jih še spominjam.”

Šukumar ni preživel toliko časa v Indiji kot Šoba. Starši, ki so se ustalili v New Hampshiru, so se na obiske vračali brez njega. Ko so ga prvič, še kot dojenčka, vzeli s sabo, je skoraj umrl zaradi amebne griže. Oče, živčen človek, si ga ni upal ponovno vzeti v Indijo, da se ne bi kaj zgodilo, in ga je raje pustil pri teti in stricu v Concordu. Raje kot v Kalkuto je šel Šukumar v najstniških letih

poleti jadrat ali prodajat sladoled. Šele po očetovi smrti, ko je bil zadnje leto na kolidžu, ga je dežela začela zanimati in v njeno zgodovino, ki jo je obravnavala predpisana literatura, se je poglobil kot v kateri koli drug predmet. Zdaj si je zaželel, da bi imel tudi sam svojo zgodbo o otroštvu v Indiji.

“Dej, pejva se to.”

“Pejva se kaj?”

“Vsak mora povedati kaj v temi.”

“Kaj naj ti povem? Nobenega vica ne vem.”

“Ne, ne vica.” Kako minuto je razmišljala. “Kaj ko bi si povedala kaj, kar si nisva še nikoli prej?”

“To smo se šli v gimnaziji,” se je spomnil Šukumar. “Ko smo se ga napili.”

“Ti misliš vrtenje steklenice. To je nekaj drugega. Prav, bom pa jaz začela.” Srknila je požirek vina. “Ko sem bila prvič v tvojem stanovanju sama, sem pogledala v tvoj adresar, ali si si zapisal moje ime. Mislim, da sva se poznala dva tedna.”

“Kje sem bil pa jaz?”

“V drugi sobi, na telefonu. Poklicala te je mama in ugotovila sem, da bo kar nekaj časa trajalo. Hotela sem vedeti, ali si me prestavil z roba časopisa.”

“Sem te?”

“Ne, ampak nisem obupala nad tabo. Zdaj si pa ti na vrsti.”

Ničesar se ni mogel domisliti, toda Šoba je čakala, da spregovori. Že mesece ni bila videti tako odločna. Kaj bi ji lahko rekel? Spomnil se je njenega prvega srečanja pred štirimi leti v predavalnici v Cambridgeu, kjer se je predstavila skupina bengalskih pesnikov. Sedela sta drug poleg drugega na zločljivih lesenih stoli. Šukumar se je kmalu začel dolgočasiti; ni mu uspelo dešifrirati literarne dikcije in ni se mogel pridružiti ostalemu občinstvu, ki je ob določenih sintagmah vzdihovalo in svečano prikimavalo. Strmel je v časopis, zložen v naročju, in preučeval temperature v mestih širom po svetu. Triintrideset stopinj včeraj v Singapurju, enajst v Stockholmu. Ko je pogledal na levo, je opazil, da si ženska poleg njega na zadnjo stran pisalnega bloka zapisuje nakupovalni seznam, in osupnilo ga je, kako lepa je.

“V redu,” je rekel in se začel spominjati. “Ko sva šla prvič ven, na večerjo v portugalsko restavracijo, sem pozabil pustiti napitnino natarkarju. Naslednje jutro sem se vrnil, izvedel, kako mu je ime, in pustil denar pri šefu.”

“Šel si nazaj, vse do Somervilla, samo da si dal napitnino natarkarju?”

“Saj sem vzel taksi.”

“Zakaj si pa pozabil?”

Svečke za rojstni dan so dogorele, toda kljub temi si je v mislih jasno predstavljal njen obraz, njene široke, poševne oči, polne ustnice v barvi grozdja, brazgotino v obliki vejice na bradi, ki ji je ostala od padca z jedilnega stola pri dveh letih. Vsak dan, je opazal Šukumar, je njena lepota, ki ga je nekoč tako prevzela, bledela. Ličila, ki jih včasih ni potrebovala, so bila sedaj nujna, ne da bi jo polepšala, temveč da bi jo nekako orisala.

“Ko sva nehala jesti, sem dobil hecen občutek, da se bom morda nekoč poročil s teboj,” ji je rekel, in bilo je prvič, da je to priznal tako sebi kot njej. “Najbrž me je zmedlo.”

Naslednji večer se je Šoba vrnila prej kot običajno. Od prejšnjega dne jima je ostal jagenjček, ki ga je Šukumar pogrel, tako da sta lahko jedla že pred sedmo. Tega dne je šel ven, med kopneči sneg, in v trgovini na vogalu ulice kupil zavoj voščenih sveč in baterije za žepno svetilko. Sveče je imel pri roki, postavil jih je na kuhinjsko polico, v medeninaste svečnike v obliki lotusov, toda večerjala sta pod svetlobo stropne luči z bakrenim senčnikom, ki je visela nad mizo.

Ko sta pojedla, je Šukumar presenečeno opazil, da je Šoba položila svoj krožnik na njegovega in ju nesla k umivalniku. Domneval je bil, da se bo umaknila v dnevno sobo in se skrila za svojo papirnato barikado.

“Kar pusti posodo,” ji je rekel in ji vzel krožnika iz rok.

“Neumno bi bilo, če je ne bi pomila,” mu je odvrnila in spustila kapljico detergenta na gobico. “Skoraj osem je že.”

Srce mu je začelo hitreje biti. Ves dan se je veselil večera, ko bo zmanjkalo elektrike. Razmišljal je o tem, kar mu je povedala prejšnji večer, o preverjanju adresarja. Dobro mu je delo, ko se je je spominjal take, kot je bila, ko sta se prvič srečala, tako drzna in hkrati nervozna, tako polna upanja. Stala sta drug poleg drugega pri umivalniku, odsev njunih teles se je stikal v okenskem okvirju. Postalo mu je nerodno, tako kot takrat, ko sta prvič stala skupaj pred ogledalom. Ni se mogel spomniti, kdaj sta se nazadnje skupaj fotografirala. Nehala sta zahajati na zabave, skupaj nista šla nikamor več. Na filmu v fotoaparatu so bili še vedno posnetki Šobe, fotografirane na dvorišču, ko je bila še noseča.

Ko sta pomila posodo, sta se naslonila na polico in si obrisala roke vsak v svoj konec brisače. Ob osmih je hišo zagrnila tema. Šukumar je prižgal stenj pri svečah; očaral ga je njihov dolgi, enakomerni plamen.

“Pejva se usest pred hišo,” je rekla Šoba. “Mislim, da je še vedno toplo.”

Vsak je vzel s sabo svečo in se usedel na stopnice. Sedeti zunaj, v času, ko so bile na tleh še vedno zaplate snega, se je zdelo prav čudno. Toda nocoj so vsi prilezli iz hiš in zrak je bil dovolj svež, da so postali nemirni. Vrata so se odpirala in zapirala. Mimo je prišla mala parada sosedov z žepnimi svetilkami.

“V knjigarno gremo, malce pobrskat med knjigami,” jima je zaklical srebrnolas moški. Stopal je skupaj z ženo, suho žensko v vetrovki, na vrvcu je vodil psa. Bila sta Bradfordova; lanskega septembra sta jima v poštnem nabiralniku pustila pismo z izrazi sočutja. “Baje, da imajo svoj generator.”

“Kar naj ga imajo,” je rekel Šukumar. “Sicer boste brskali v temi.”

Ženska se je zasmejala in pustila, da se ji je roka ovila okoli moževega komolca. “Gresta z nami?”

“Ne, hvala,” sta jim skupaj zaklicala Šoba in Šukumar. Šukumarja je preseñetilo, da sta uporabila iste besede.

Razmišljal je, kaj mu bo Šoba povedala v temi. Pomislil je na najhujše stvari. Da je imela drugega. Da ga ni cenila, ker je bil pri petintridesetih še vedno študent. Da ne bi smel v Baltimore, kot je menila njena mama. Toda vedel je, da vse to ne drži. Bila mu je zvesta, tako kot on njej. Verjela je vanj. Prav ona je vztrajala, naj gre v Baltimore. Česa nista vedela drug o drugem? Vedel je, da tesno stiska prste med spanjem, da ji telo trza med težkimi sanjami. Vedel je, da ima raje gladko melono kot kantaluško. Vedel je, da je ob povratku iz bolnišnice najprej poiskala njune skupne stvari in jih zmetala na kup v hodniku: knjige s polic, rože z okenskih polic, slike s sten, fotografije z miz, posodje s kavljem nad pečico. Šukumar se ji je umaknil in opazoval, kako se sistematično premika iz sobe v sobo. Ko si je dala duška, je obstala in se zastrmela v kup, ki ga je bila napravila, ustnice pa v gnusu našobila, tako da je že mislil, da bo pljunila. Potem je začela jokati.

Pričelo ga je zebsti, ko sta tako sedela na stopnicah, zato se mu je zazdelo, da mu lahko povrne s tem, da spregovori prva.

"Takrat, ko naju je obiskala tvoja mama," je končno rekla. "Ko sem nekega večera rekla, da moram ostati v službi, sem v resnici šla ven z Gillian, na martini."

Pogledal jo je s strani in opazoval njen profil: majhen nos, rahlo moška drža čeljusti. Tistega večera se je dobro spominjal; utrujen od poučevanja v dveh razredih zaporedoma je večerjal z mamo in si želel, da bi bila Šoba z njima. Znala bi reči več pravih stvari, sam je omenjal le napačne. Od očetove smrti je minilo že dvanajst let in mama je prišla, da bi skupaj preživel dva tedna in se poklonili očetovemu spominu. Vsak večer je pripravila kako priljubljeno očetovo jed, vendar je bila sama preveč razburjena, da bi jedla. Ko jo je Šoba pogladila po roki, so ji oči po navadi zalile solze. "Kako ganljivo," mu je takrat rekla Šoba. Sedaj si je predstavljal Šobo, kako sedi z Gillian v baru s progastimi kanapeji iz žameta, prav v tistem baru, v katerega sta zahajala po ogledu filmov, in prosi natakarka za dodatno olivo, Gillian pa za cigareto. Umišljal si je, kako tarna zaradi obiska sorodnice, Gillian pa z njo sočustvuje. Prav Gillian je peljala Šobo v porodnišnico.

"Ti si na vrsti," je rekla Šoba in prekinila njegovo razmišljanje.

Na koncu ulice je zaslišal glas vrtalnika in električarje, ki so ga skušali prevpiti. Pogledal je potemnele fasade hiš, ki so obrobljale ulico. V eni so na oknih žarele sveče. Kljub toplemu vremenu se je iz dimnika vil dim.

"Ko sem bil še na kolidžu, sem prepisoval na izpitu iz orientalskih civilizacij," je rekel. "Bil sem v zadnjem semestru, delal sem še zadnje izpite. Nekaj mesecev prej je umrl oče. Pogledoval sem na izpit fanta, ki je sedel zraven mene. Bil je Američan, pravi manijak. Znal je urdu in sanskrt. Nisem se mogel spomniti, ali je kitica, ki smo jo morali identificirati, primer gazele ali ne. Videl sem njegov odgovor in ga prepisal."

To se je zgodilo že pred več kot petnajstimi leti. Zdaj ko ji je povedal, je začutil olajšanje.

Obrnila se je k njemu, vendar ga ni pogledala v obraz, temveč se je zastrmela v njegove čevlje, stare mokasine, ki so imeli usnje na peti trajno upognjeno, saj

jih je nosil kot copate. Spraševal se je, ali jo je motilo, kar ji je povedal. Prijela ga je za roko in jo stisnila. "Saj ti ne bi bilo treba povedati, zakaj si to naredil," mu je rekla in se premaknila bliže.

Sedela sta drug poleg drugega do devetih, ko so se spet prižgale luči. Slišala sta, kako so ljudje na verandah na drugi strani ulice zaploskali in kako so se oglasile televizije. Po ulici sta se vračala Bradfordova s sladolednimi korneti v rokah in jima pomahala. Šoba in Šukumar sta jima pomahala nazaj. Potem sta vstala, njegova roka je še vedno počivala v njeni, in stopila v hišo.

Ne da bi bilo zmenjeno, je nekako prišlo do tega. Do izmenjave izpovedi – drobnih načinov, kako sta prizadela ali razočarala drug drugega in samega sebe. Naslednjega dne je Šukumar več ur razmišljal, kaj naj ji pove. Okleval je med priznanjem, da je nekoč iz ene od modnih revij, na katere je bila naročena, iztrgal fotografijo ženske in jo cel teden hranil v svojih knjigah, in tem, da v resnici ni izgubil puloverja, ki mu ga je bila kupila za tretjo obletnico poroke, temveč ga je zamenjal za denar v veleblagovnici Filene's in se ga sredi belega dne napil v nekem hotelskem baru. Za prvo obletnico je Šoba samo zanj pripravila večerjo iz desetih jedi. Pulover ga je spravil v obup. "Žena mi je podarila pulover za najino obletnico," je zajamral natakarku, ves omotičen od konjaka. "Kaj ste pa pričakovali?" mu je natakark odvrnil. "Saj ste vendar poročeni."

Kar pa se tiče fotografije tiste ženske, mu ni bilo jasno, zakaj jo je iztrgal iz revije. Ni bila tako simpatična kot Šoba. Oblečena je bila v belo obleko z bleščicami, imela je čemerem obraz in suhe, moške noge. Razgaljene roke je dvignila in sklenila za glavo, kot da se namerava uščipniti v ušesa. Oglas je reklamiral najlonke. Šoba je bila takrat noseča, trebuh ji je naenkrat tako narasel, da se je Šukumar ni hotel več dotakniti. Fotografijo je videl prvič, ko je ležal zraven nje v postelji in jo opazoval, kako bere. Ko je revijo opazil med starimi časopisi, je poiskal stran z žensko in jo kar se da pazljivo iztrgal. Približno teden dni si je vsak dan dovolil bežen pogled nanjo. Najprej si je žensko močno zaželel, po minuti ali dveh pa se je poželenje spremenilo v gnus. Tu se je njegova nezvestoba končala.

Za pulover ji je povedal tretji večer, za sliko četrti. Ko je govoril, ni rekla ničesar, nič mu ni ugovarjala, ničesar mu ni očitala. Samo poslušala ga je, potem pa ga prijela za roko in jo stisnila, tako kot prejšnji večer. Tretji večer mu je povedala, da ga je po nekem predavanju, ki sta se ga bila udeležila, pustila govoriti s predstojnikom oddelka, ne da bi mu povedala, da mu je na bradi ostalo malce namaza. Zaradi nečesa je bila nanj jezna in tako ga je pustila, da je kar razpredal in razpredal in si skušal zagotoviti štipendijo za naslednji semester, ne da bi ga opozorila in položila prst na svojo brado. Četrti večer mu je priznala, da ji edina pesem, ki jo je objavil v svojem življenju, v literarni reviji v Utahu, ni bila nikoli všeč. Napisal jo je po srečanju z njo. Dodala je, da se ji je zdel sentimentalna.

Nekaj se je zgodilo, ko je bila hiša v temi. Spet sta se lahko pogovarjala. Tretji večer sta po večerji skupaj sedela na kavču, in ko je nastopila tema, jo je začel nerodno poljubljati po čelu in obrazu, in čeprav je bilo temno, je zaprl svoje oči in vedel, da je ona storila enako. Četrty večer sta se previdno povzpela v zgornje nadstropje, skupaj zatipala zadnjo stopnico, poiskala posteljo in se ljubila z obupanostjo, na katero sta že pozabila. Neslišno je jokala, zašepetala njegovo ime in s prstom sledila njegovim obrvem v temi. Ko sta se ljubila, je pomislil, kaj ji bo povedal naslednji večer in kaj mu bo povedala ona; misel ga je vzburla. "Objemi me," ji je rekel, "stisni me k sebi." Ko so se spodaj spet prižgale luči, sta že spala.

Dopoldne petega dne je Šukumar v poštnem nabiralniku našel še eno obvestilo električne družbe. Napeljavo so popravili, kot je bilo načrtovano, je pisalo. Novica ga je razočarala. Šobi je hotel pripraviti škampe s kokosovim mlekom, toda ko je prišel v trgovino, mu ni bilo več do kuhanja. Ne bo isto, je pomislil; vedel je, da ne bo zmanjkalo elektrike. Škampi v trgovini so bili videti sivi in drobceni. Pločevinka s kokosovim mlekom je bila zaprašena in predraga. Kljub temu jih je kupil, skupaj s svečami iz čebeljega voska in z dvema steklenicama vina.

Šoba se je vrnila ob pol osmih. "Mislim, da je s tem najine igre konec," ji je rekel, ko jo je videl brati obvestilo.

Pogledala ga je. "Še vedno lahko prižgeš sveče, če hočeš." Nocoj ni bila na telovadbi. Pod dežnim plaščem je imela kostim. Ličila so bila videti sveže nanesena.

Ko se je šla preobleč, si je Šukumar nalil malce vina in pristavil ploščo Theloniusa Monka, za katero je vedel, da ji je všeč.

Ko se je vrnila, sta večerjala skupaj. Ni se mu zahvalila ali ga pohvalila. Samo jedla sta v zatemnjeni sobi, v soju sveče iz čebeljega voska. Za sabo sta imela težko obdobje. Pojedla sta škampe. Spila sta prvo steklenico vina in načela drugo. Sedela sta skupaj, dokler ni sveča skoraj dogorela. Šoba se je obrnila v stolu in Šukumar je mislil, da si želi nekaj reči. Namesto tega je upihnila svečo, vstala, pritisnila na električno stikalo in se ponovno usedla.

"Ne bi pustila luči raje ugasnjenih?" je vprašal Šukumar.

Odrinila je krožnik in položila roke na mizo. "Rada bi, da me vidiš v obraz, ko ti bom to povedala," mu je rekla nežno.

Srce mu je začelo biti. Tistega dne, ko mu je povedala, da je noseča, je uporabila iste besede na enak, nežen način; zmotila ga je med košarkaško tekmo in ugasnila televizor. Takrat ni bil pripravljen. Sedaj je bil.

Le da ni hotel, da bi bila spet noseča. Ni hotel, da bi se moral pretvarjati, da je srečen.

"Iskala sem si stanovanje in ga našla," je rekla, zožila oči in s pogledom obstala na nečem, za kar se je zdelo, da je za njegovo levo ramo. Nihče ni kriv, je nadaljevala. Dovolj sta dala skozi. Potrebovala je nekaj časa zase. Prihranila je denar za aro. Stanovanje je bilo na Beacon Hillu, tako da bo lahko na delo hodila peš. Pogodbo je podpisala ta večer, preden je prišla domov.

Ni ga hotela pogledati, medtem ko je on strmel vanjo. Bilo je jasno, da si je govor pripravila in ga vadila. Ves ta čas si je iskala stanovanje, preskušala moč vodnega toka, spraševala agenta, ali sta ogrevanje in topla voda vključena v najemnino. Ob misli, da se je te minule večere pripravljala na življenje brez njega, mu je postalo slabo. Začutil je olajšanje in hkrati mu je bilo slabo. To mu je poskušala povedati minule štiri večere. V tem je bilo bistvo njene igre.

Zdaj je bil on na vrsti, da spregovori. Bilo je nekaj, za kar si je prisegel, da ji ne bo nikoli povedal, in šest mesecev je počel, kar je mogel, da je misel odgnal iz glave. Preden so ji naredili ultrazvok, je prosila zdravnika, naj ji ne pove, katerega spola bo otrok, in Šukumar se je z njo strinjal. Hotela je, da ostane presenečenje.

Kasneje, ob tistih redkih priložnostih, ko sta se pogovarjala o tem, kar se je zgodilo, je rekla, da jima je bilo vsaj to prihranjeno. Po svoje je bila na svojo odločitev celo ponosna, saj ji je omogočala, da se zateka v skrivnost. Vedel je, da domneva, da je ostal spol otroka neznan tudi njemu. Iz Baltimora se je vrnil prepozno – ko je bilo že vsega konec in je ležala v bolniški postelji. Pa ni bilo tako. Prispel je dovolj zgodaj, da je videl otroka in ga vzel v naročje, preden so ga upepelili. Sprva se je ob predlogu zgrozil, toda zdravnik mu je rekel, da mu bo pestovanje otroka morda pomagalo pri procesu prebolevanja. Šoba je spala. Otroka so umili, njegove nabrekle veke so bile trdno zaprte pred svetom.

“Imela bi fantka,” je rekel. “Njegova koža je bila bolj rdeča kot rjava. Na glavi je imel črne lase. Tehtal je skoraj dve kili in pol. Prstke je imel tesno stisnjene, tako kot ti, ko spiš.”

Šoba ga je sedaj pogledala z obrazom, spačenim od bolečine. Prepisoval je na izpitu v kolidžu, iztrgal sliko ženske iz revije. Vrnil je pulover in se z denarjem raje napil sredi belega dne. To so bile stvari, ki ji jih je povedal. V temni sobi v nepoznanem bolnišničnem krilu je v naročju držal njunega sina, ki je življenje poznal le v njej. Držal ga je, dokler ni potrkala sestra in ga odnesla, in tistega dne si je obljubil, da ne bo Šobi tega nikoli povedal, ker jo je takrat še vedno ljubil in ker je to bila edina stvar v njenem življenju, za katero je hotela, da ostane presenečenje.

Šukumar je vstal in položil krožnik na njenega. Odnesele ju je v umivalnik, toda namesto da bi odprl vodo, je pogledal skozi okno. Zunaj je bil še vedno topel večer in Bradfordova sta se sprehajala z roko v roki. Ko ju je opazoval, se je v sobi stemnilo, zato se je obrnil. Šoba je ugasnila luči. Vrnila se je k mizi in se usedla, kmalu zatem se ji je pridružil še Šukumar. Skupaj sta jokala zaradi stvari, ki sta jih sedaj vedela.

Prevedla Breda Biščak